

państwa, ale naród nie może istnieć bez swojej historii, jego wiary, kultury, języka i zwyczajów. Przeciwdziałanie erozji społecznej należy w pierwszej kolejności do rodziny, obrony tej podstawowej wspólnoty oraz jej wiary. Wielkim zadaniem teraźniejszości jest również edukacja, dla której Polska i polskość będzie ambitnym projektem, w którym będzie chciała brać udział jak największa część polskiego społeczeństwa.

Hubert Owczarek

DIE KUNST RETTET DIE WELT!/ SZTUKA RATUJE ŚWIAT!

Pod tym dość intrygującym tytułem odbyła się w *Collegium Polonicum* w Słubicach w dniach od 28 lutego do 2 marca 2014 r. konferencja zorganizowana w ramach projektu „Nowa Amerika” wspieranego finansowo przez Federalną Fundację Kultury (*Kulturstiftung des Bundes*) ze środków Funduszu Nowe Kraje Federacji (*Fonds Neue Länder der Kulturstiftung des Bundes*). Została ona dofinansowana przez *Bundeszentrale für politische Bildung*, a jej inicjatorami byli: dr Michael Haerdter (emerytowany założyciel i długoletni dyrektor *Künstlerhaus Bethanien* w Berlinie), Roland Schefferski (polski artysta mieszkający w Berlinie) oraz Michael Kurzwelly (niemiecko/polski artysta, performer, malarz i „konstruktor rzeczywistości” ze „Słubfurtu”, twórca wielu projektów artystycznych, niestrudzony pomysłodawca działań i akcji artystycznych na pograniczu frankfurcko-słubickim, który był zarazem organizatorem całego przedsięwzięcia).

W zaproszeniu na konferencję czytamy:

„Czym jest Nowa Amerika ze swoją stolicą Słubfurt? Wszystko zaczęło się od artystycznej idei, z której zrodziło się rozprzestrzeniające się wzdłuż granicy polsko-niemieckiej dzieło sztuki. Jego motywem przewodnim jest konstrukcja rzeczywistości. Przeżywamy narodziny regionu, który stopniowo zadomawia się w świecie życia codziennego. Ze swoim własnym parlamentem, swoim uniwersytetem, medią i kolekcją sztuki, którą chcemy przedstawić”.

Organizatorzy przyznali, iż nie tylko sztuka leży im na sercu, ale też odmienny sposób obchodzenia się z nią oraz nowy rodzaj jej popularyzacji. Stąd celowo dość prowokacyjne pytanie: „Czy sztuka może uratować świat?”. Pomysłodawcom chodziło przede wszystkim o wspólne zastanowienie się nad rolą, jaką sztuka spełnia obecnie w społeczeństwie oraz czym jest dla przeciętnego człowieka, a czym mogłaby być, jeśliby dokonano zmian, między innymi w systemie edukacyjnym. Referenci i uczestnicy spotkania mieli też zastanowić się nad możliwością zwiększenia siły jej oddziaływania.

Swoistym wprowadzeniem do problematyki obrad było wieczorne spotkanie w przeddzień konferencji (28 lutego 2014 r.). W imieniu organizatorów gości powitał dyrektor *Collegium Polonicum* w Słubicach, dr Krzysztof Wojciechowski. Następnie głos zabrał dr Michael Haerdter, teatrolog, kurator, pisarz oraz założyciel i wieloletni dyrektor *Künstlerhaus Bethanien*, berlińskiej instytucji będącej międzynarodowym centrum kultury. Warto wspomnieć, iż *Künstlerhaus Bethanien* przy Mariannenplatz w dzielnicy artystów Kreuzberg ma na celu wspieranie i promowanie współczesnej sztuki oraz artystów; jest to

znane w świecie miejsce warsztatów i realizacji projektów oraz różnorodnych zamierzeń artystycznych, dom pracy twórczej, atelier dla profesjonalnych artystów, a zarazem miejsce spotkań i wymiany twórców reprezentujących różnorodne dziedziny sztuki. W latach 70. i 80. w *Künstlerhaus Bethanien* gościli również twórcy z Polski m.in. Teatr Kalambur, Krzysztof Kieślowski, a także liczni plastycy, jak: Monika Sosnowska, Paweł Althamer i in., a w 2012 r. roczny pobyt rezydencyjny otrzymała w nim Izabela Tarasewicz.

Michael Haerdter odniósł się w swym wystąpieniu do tytułowego tematu konferencji: „Die Kunst rettet die Welt!/ Sztuka ratuje świat!”. W świat konstruowania rzeczywistości poprzez sztukę wprowadził uczestników spotkania charyzmatyczny Michael Kurzwelly, główny organizator konferencji, wygłaszając wykład pt. „Wirklichkeitskonstruktion/ Konstrukcja rzeczywistości”. Ideę powstania Kolekcji Sztuki Współczesnej *Collegium Polonicum* zaprezentował następnie słuchaczom jej inicjator, Roland Schefferski. Uczestnicy spotkania mieli tego wieczoru jeszcze okazję obejrzeć performance *L'artista santo* Frieda Rosenstocka, artysty-performera z Berlina tworzącego nagrania video, instalacje i obiekty.

Jednym z ważniejszych punktów programu było zwiedzenie wspomnianej kolekcji sztuki i Mediateki. Została ona powołana do życia w 2012 r. z inicjatywy Rolanda Schefferskiego, w ramach projektu Uniwersytet Nowa Amerika, wspieranego przez Unię Europejską i fundację *Kulturstiftung des Bundes*; organizatorem było Stowarzyszenie Stübfurt. Jest to kolekcja stworzona poza obiegiem rynku sztuki, na którą składają się wyłącznie dzieła podarowane przez artystów, a jej tematem przewodnim jest granica i tożsamość. Do tej pory pozyskano prace pięciu artystów: Larsa Borgesa (Berlin), Rolanda Schefferskiego (Berlin), Łukasza Prus-Niewiadomskiego (Warszawa), Sławomira Sobczaka (Poznań) i Eriki Stürmer-Alex (Lietzen, k. Frankfurtu n. Odrą). Zakłada się, że każde podarowane dzieło sztuki będzie przedstawione w monograficznej publikacji, która ma zarazem dokumentować powstanie i rozwój zbiorów. Twórca kolekcji, przedstawiając swój zamysł, wyjaśniał, iż jest to projekt artystyczny, który podobnie jak projekty Stübfurt i Nowa Amerika:

„przyswaja sobie socjalne oraz instytucjonalne struktury i modele jako formy własnego języka artystycznego. Używane przy tym usankcjonowane modele społeczne są naśladowane w kreatywny sposób, ale też z humorem. Jednym z takich modeli (...) jest kolekcja sztuki. (...) W relacji do odbiorcy, zazwyczaj zredukowanego do pasywnego widza, sztuka taka zajmuje pozycję zmierzającą do interakcji z nim. Jej celem jest wspólne działanie, odkrycie nowych możliwości i popularyzacja”¹.

Tematycznie koncentruje się ona na relacji pomiędzy jednostką a społeczeństwem i uwidaczniających się w niej strukturach społecznych. Nad kolekcją czuwa Rada Kuratorów, w skład której wchodzi: dr Michael Haerdter, artyści: Roland Schefferski i Michael Kurzwelly oraz dr Krzysztof Wojciechowski (dyrektor Fundacji na rzecz *Collegium Polonicum* w Słubicach).

Program kolejnego dnia obrad (1 marca 2014 r.) przewidywał autoprezentację prac pochodzących z kolekcji w formie audiowizualnej oraz dyskusje z artystami. Wzięli w niej udział: Łukasz Prus-Niewiadomski, Sławomir Sobczak, Roland Schefferski i Erika Stürmer-Alex. Po południu odbyły się wykłady i dyskusje. O praktyce wystawienniczej poza muzeum i galerią mówiła Elena Gavrish, artystka i kuratorka z Berlina, ilustrując swój

¹ Cytat pochodzi z materiałów konferencyjnych.

wykład licznymi przykładami. „Sztuka poza wzrokiem klasy średniej – uwagi o społecznej recepcji pracy artystów” – brzmiał tytuł kolejnego wykładu wygłoszonego przez dra Mikołaja Iwańskiego, ekonomistę, filozofa i krytyka sztuki oraz wykładowcę w Akademii Sztuki w Szczecinie.

Dużym ładunkiem emocjonalnym odznaczało się wystąpienie kolejnego referenta dra hab. Rafała Jakubowicza, kierownika Pracowni Sztuka w Przestrzeni Społecznej na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu, wykładowcy w Katedrze Hebraistyki, Arameistyki i Karaimoznawstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, który mówił „O negatywnych skutkach społecznych sztuki oraz artywizmie – czyli sztuce jako narzędziu krytyki społecznej”. Wystąpienie skoncentrowane na kilku przykładach aktywnego zaangażowania artystów w niektóre działania społeczne i akcje protestacyjne na terenie Poznania, wzbudziło sporo kontrowersji i burzliwą dyskusję na temat granic i możliwości zaangażowania sztuki. Było ono mocno nacechowane emocjami i tendencyjnością ferowanych sądów, a dla osób niewtajemniczonych w realia poznańskie mogło być częściowo niezrozumiałe. Przypominało raczej wystąpienie na wiecu propagandowym niż na konferencji poświęconej funkcji i roli sztuki w życiu społecznym. Bardziej został w nim wyeksponowany element włączenia się artystów w działania protestacyjne na rzecz konkretnej sprawy społecznej i ich zaangażowanie w obronę interesów określonej grupy mieszkańców niż ukazanie faktycznej kreacji artystycznej. Nie był to wyraz kreowania rzeczywistości poprzez sztukę, a raczej przykład zaangażowania artystów w akcje społeczno-protestacyjne.

Do głównego tematu obrad powróciła kolejna referentka, dr Mirosława Moszkowicz z Instytutu Malarstwa i Edukacji Artystycznej oraz Uniwersytetu Pedagogicznego z Krakowa, która przedstawiła problem „Sztuki i edukacji w procesie konstruowania rzeczywistości”. Ciekawa poznawczo (zarówno w formie, jak i treści) była też prezentacja audiowizualna dr hab. Joanny Hoffmann-Dietrich, prof. Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu, kierownik Pracowni Projektów i Badań Transdyscyplinarnych, która w swym wykładzie zarysowała kwestię „Sztuki i edukacji artystycznej w społeczeństwie wiedzy”.

Wieczór zakończył występ amerykańskiego muzyka jazzowego mieszkającego w Berlinie, Louisa Durra, który swymi improwizacjami fortepianowymi podczas koncertu w Słubickim Miejskim Ośrodku Kultury dostarczył bogatych wrażeń muzycznych nie tylko uczestnikom konferencji, ale też licznie zgromadzonej lokalnej publiczności.

Ostatnia część konferencji (2 marca 2014 r.) miała charakter warsztatowy. Uczestnicy pracowali w trzech grupach roboczych mających za zadanie przedyskutowanie i ustosunkowanie się do kwestii związanych z problematyką konferencji, m.in.: 1) W jaki sposób zwiększyć rolę sztuki w procesach społecznych? 2) Jakie są środki nowego dyskursu o sztuce, nowego myślenia artystycznego? 3) Jakie mają być dalsze losy Kolekcji *Collegium Polonicum*?

Wszyscy uczestnicy wzięli udział w każdym z trzech zespołów roboczych pracujących pod kierownictwem: Michaela Kurzwelley'ego, Rolanda Schefferskiego i Krzysztofa Wojciechowskiego. Praca w grupie zajmującej się kolekcją i jej dalszym rozwojem koncentrowała się wokół jej tematów, charakteru, promocji, spraw organizacyjnych, źródła finansowania, współpracy z innymi organizacjami, podmiotami i artystami, *etc.* W ramach drugiego zespołu odbyła się szeroka dyskusja nad utworzeniem Instytutu Nowego Myślenia Artystycznego, jego nazwą, zadaniami, programem i szeroko rozwiniętą działalnością edukacyjno-informacyjną. Trzeci zespół zajął się planowaniem strony internetowej „Nowa Amerika Uniwersytät”. Zastanawiano się nad uwzględnieniem niezbędnych haseł i działań,

rozwojem Internetowej Mediateki Słubfurtu jako blogu edukacyjnego, nad grupą docelową, stworzeniem kalendarium imprez, wykładów, warsztatów *etc.* Podczas ożywionych dyskusji w poszczególnych zespołach padało wiele interesujących i trafnych uwag i spostrzeżeń.

Wynikiem konferencji było powołanie grupy roboczej, która ma się zająć kontynuowaniem prac i realizacją ustaleń. W jej skład weszli: Louis Durra, Elena Gavrish, Michael Haerdter, Joanna Jurkiewicz, Radosław Kosiada, Michael Kurzwelly, Mariusz Laudański, Roland Schefferski, Ewelina Stanek i Florentine Zurek.

Należy przyznać, że organizatorzy bardzo trafnie sformułowali temat konferencji, czego dowodem był żywy i pełen zaangażowania przebieg obrad. Na szczególne podkreślenie zasługuje swobodna i przyjazna atmosfera spotkania, a zwłaszcza pełne humoru i artystycznej swobody kierownictwo obrad Michaela Kurzwelly'ego, który doskonale panował nad całością. Można było dostrzec duże zainteresowanie słuchaczy, którymi byli artyści z Polski i Niemiec, naukowcy zajmujący się tą problematyką, dziennikarze, publicyści, animatorzy kultury, przedstawiciele środowisk twórczych *etc.* Świadczyły o tym żywe i niekończące się dyskusje. Na szczególną uwagę zasługuje także włączenie wszystkich uczestników do aktywnego procesu twórczego poprzez pracę w zespołach roboczych. Ta swoista „burza mózgów” dała każdemu odrobinę satysfakcji z osobistego wkładu w wyniki konferencji i przyniosła wymierne efekty w postaci konkretnych ustaleń dotyczących dalszych działań. Było to autentycznie ciekawe, dobrze pomyślane i zorganizowane spotkanie ludzi zainteresowanych podjętą problematyką, a jego wymiernym rezultatem było też odnowienie bądź nawiązanie nowych kontaktów.

Maria Wagińska-Marzec

WOBEC SIEBIE

POLITYCZNE KONCEPCJE RELACJI WZAJEMNYCH, RYWALIZACJA, KOEZYSTENCJA ORAZ IDEE WSPÓLNOTY W 25-LECIU III RP

Data częściowo wolnych wyborów z 4 czerwca 1989 r. uznawana jest w Polsce za „koniec komunizmu” i początek nowej ery – III Rzeczpospolitej. W dwudziestą piątą rocznicę wyborów, które wyniosły do władzy Tadeusza Mazowieckiego, w Mszanie Dolnej zorganizowano w dniach 29-30 maja 2014 r. konferencję naukową, której celem było opisanie różnych koncepcji wzajemnych relacji podmiotów sceny politycznej w Polsce, jak i wizji rywalizacji i koegzystencji. Ambicją przygotowujących wydarzenie naukowców z Instytutu Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie było również zbadanie różnych idei wspólnoty obecnych w naszym kraju od 1989 r. do dziś.

Konferencję rozpoczęło wystąpienie prof. dra hab. Michała Śliwy, rektora Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN. Zreferował on założenia idei rewolucji edukacyjnej Jacka Kuronia, określając je mianem radykalnych i utopijnych; w myśli Śliwy był on „polskim Che Guevarą”, tyle że „karabin w jego rękę zastąpiła chochla”. Według referenta współtwórcy KOR zawdzięczamy oryginalną reinterpretację pojęcia „sprawiedliwości społecznej” – Kuroń wychodził od niezgody na niedole jednostek do konieczności ich aktywizacji, a co za tym